

Opgave 1 Humor

Bij deze opgave horen tekst 1, tekst 2 en tabel 1.

Inleiding

Deze opgave gaat over de historische ontwikkeling van humor als sociaal-cultureel verschijnsel en over de functie van humor in de huidige samenleving. Socioloog Kuipers heeft daar onderzoek naar gedaan.

Gebruik tekst 1.

- 2p 1 a Leg uit dat de mop een onderdeel is van onze cultuur. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept cultuur;
  - een voorbeeld uit tekst 1 van het kernconcept cultuur.
- b Leg uit dat het sociaal-culturele verschijnsel humor dynamisch is. Gebruik in je uitleg informatie uit tekst 1 waaruit het dynamische karakter van cultuur blijkt.

Gebruik tekst 1.

Een kenmerk van instituties is dat zij ‘enerzijds vrij stabiel, maar anderzijds ook relatief veranderlijk’ zijn.

- 3p 2 a Leg uit dat dit kenmerk van instituties herkenbaar is in de mop. Gebruik in je uitleg:
- bovenstaand kenmerk van instituties;
  - een voorbeeld uit tekst 1 van dit kenmerk van instituties.
- b Leg uit dat institutionalisering van de humoristische vertelling heeft plaatsgevonden. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept institutionalisering;
  - informatie uit tekst 1 waaruit institutionalisering blijkt.

Gebruik tekst 1.

Urbanisatie is een demografisch proces, dat de moderne westerse samenleving kenmerkt.

- 1p 3 Leg uit dat urbanisatie de ontwikkeling van het sociaal-culturele verschijnsel humor beïnvloed heeft. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip urbanisatie;
  - informatie uit tekst 1 waaruit de invloed van urbanisatie blijkt.

Gebruik tekst 2.

- 2p 4 Leg uit dat individualisering te herkennen is in de ontwikkeling van het sociaal-culturele verschijnsel humor. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept individualisering;
  - een voorbeeld uit tekst 2 waaruit individualisering blijkt.

Gebruik tekst 2.

- 2p 5 Leg uit dat het civilisatieproces te herkennen is in de ontwikkeling van het sociaal-culturele verschijnsel humor. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van het civilisatieproces;
  - een voorbeeld uit tekst 2 van dit kenmerk.

Gebruik tabel 1.

Socioloog Kuipers heeft onderzoek gedaan naar de samenhang tussen humorstijlen en opleidingsniveau. In tabel 1 staan resultaten uit het onderzoek.

- 2p 6 Leg uit welk sociaalwetenschappelijk paradigma te herkennen is in het onderscheid in humorstijlen in tabel 1. Gebruik in je uitleg:
- de naam en een kenmerk van het gekozen paradigma;
  - informatie uit tabel 1 over het gekozen kenmerk.

Gebruik tabel 1.

In tabel 1 staat een indeling van humorstijlen naar opleidingsniveau.

- 2p 7 a Leg uit welke onderzoeksmethode het best gebruikt kan worden voor het samenstellen van tabel 1: interview of observatie. Gebruik in je uitleg:
- een vergelijking van beide onderzoeksmethoden;
  - informatie uit tabel 1 die verkregen kan worden met de gekozen onderzoeksmethode.
- b Leg uit dat, voor het samenstellen van tabel 1, met de gekozen onderzoeksmethode meer valide gegevens verkregen kunnen worden dan met de andere onderzoeksmethode. Gebruik in je uitleg een omschrijving van de eis van validiteit.

Gebruik tabel 1.

Er zijn verschillende soorten kapitaal.

- 2p 8 Leg uit dat socialisatie kan verklaren dat een verschil in kapitaal tussen lager en hoger opgeleiden kan leiden tot een verschil in humorstijlen tussen deze groepen. Gebruik in je uitleg:
- een soort kapitaal;
  - informatie uit tabel 1 waaruit een verschil in de gekozen soort kapitaal blijkt;
  - de omschrijving van het kernconcept socialisatie.

Gebruik tabel 1.

- 2p **9** Leg uit dat het verschil in referentiekader tussen lager en hoger opgeleiden wat betreft humor kan leiden tot weinig sociale cohesie tussen lager en hoger opgeleiden. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip referentiekader;
  - informatie uit tabel 1 over het verschil in referentiekader;
  - de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie.
- 1p **10** Met welk begrip is te verklaren, dat iemand wel met buurtkinderen om een Belgenmop lacht, maar niet met collega's?
- A** collectieve identiteit
  - B** meervoudige identiteit
  - C** nationale identiteit
  - D** persoonlijke identiteit

Opgave 1 Humor

tekst 1

Geschiedenis van de mop

(...) De mop zoals wij die kennen lijkt een relatief nieuw genre te zijn: vermoedelijk is het genre ongeveer honderdvijftig jaar oud. (...) De

5 datering van een genre is afhankelijk van hoe het genre gedefinieerd wordt. Als onder 'mop' wordt verstaan 'humoristische vertelling' is de mop al vele duizenden jaren oud.

10 Het stramien dat tegenwoordig 'mop' wordt genoemd stelt echter striktere eisen dan alleen een verhaal met een grap: er moeten een clou¹⁾, herkenbare personages en settings

15 zijn, en er zijn bepaalde eisen voor de opbouw. (...) Het bepalende verschil tussen de moderne mop en anekdotes, kluchten en vertellingen van vóór de negentiende eeuw is de

20 clou. (...) Uit kluchtboeken blijkt dat

deze eis toentertijd niet werd gesteld (...). [Een klucht²⁾] is gewoon een verhaal dat – voor ons gevoel – wat voortkabbelt en dan zomaar stopt.

25 (...) Onder invloed van de modernisering veranderden oude, relatief onveranderlijke, mondelinge genres in een vluchtig, puntig genre (...). Een belangrijke rol bij deze

30 omvorming van oude naar nieuwe genres speelde de, in het kielzog van de industrialisering sterk tot bloei gekomen stedelijke vermaakcultuur. In Engeland heette het *music hall*, in

35 Amerika *vaudeville*, op het continent cabaret of revue. (...) Het is zeer waarschijnlijk dat *vaudeville*, *music hall* en cabaret de toon hebben gezet voor nieuwe standaarden voor

40 humor.

bron: G. Kuipers, 2001

noot 1 Een clou is de centrale eis die moderne moppentappers aan een mop stellen dat hij een ontknoping aan het eind heeft, waardoor het voorgaande in een ander licht wordt gesteld (Kuipers, 2001, p.35).

noot 2 Het woord 'klucht' werd vroeger niet alleen gebruikt in de zin van komisch toneelstuk, maar ook voor andere (eenvoudige) humoristische genres.

tekst 2**Statusdaling van de klucht¹⁾**

Rond 1600 waren 'kluchten', voor zover te overzien, overal: ze waren rond de elite populair, maar circuleerden ook onder het gewone
5 volk. [In] deze periode [kwam] de verwijdering tussen hoge en lage humor op gang. Hoge humor moest verfijnd en beschaafd zijn (...). In de achttiende eeuw verschijnt bovendien
10 nog (...) een nieuw bezwaar tegen humoristische vertellingen, dat ook nu nog vaak tegen moppen gemaakt wordt: ze zijn niet zelf bedacht. (...) Dit leidt niet alleen tot steeds grotere
15 taligheid van de humor, maar ook tot een nadruk op oorspronkelijkheid,

creativiteit en gevatheid. (...) Men dient zijn eigen sprankelende geest te demonsteren door inventieve
20 geestigheden en verfijnde woordgrapjes. (...) 'Esprit'²⁾ is geen kwestie van bulderlach of clandestiene verwijzingen, maar van beheerste, gedisciplineerde
25 glimlachjes. Het feit dat de grap, in al haar verfijning, behoorlijk scherp kon zijn, wijst hoogstens op een nog effectievere affectbeheersing³⁾. Deze opeenstapeling van bezwaren tegen
30 kluchten (...) leidde (...) tot een statusdaling van de humoristische vertelling (...).

bron: G. Kuipers, 2001

noot 1 Het woord 'klucht' werd vroeger niet alleen gebruikt in de zin van komisch toneelstuk, maar ook voor andere (eenvoudige) humoristische genres.

noot 2 esprit = spitsvondigheid, geestigheid

noot 3 affectbeheersing = beheersing van emoties, impulsen

tabel 1**Humorstijlen naar opleidingsniveau**

	middelbaar en lager opgeleiden	HBO en hoger opgeleiden
iemand met een goed gevoel voor humor is ...	sociabel ¹⁾ , gezellig, uitbundig, vrolijk	gevat, geestig, scherp, snel
platte humor is ...	kwetsend, grof	gemakkelijk, simpel, flauw

naar: G. Kuipers, 2001 en 2013

noot 1 sociabel = onderhoudend, prettig in de omgang

Toelichting

Humorstijlen zijn opvattingen over humor. Uit tabel 1 is bijvoorbeeld af te lezen dat middelbaar en lager opgeleiden iemand met een goed gevoel voor humor veelal als een gezellig, vrolijk persoon beschrijven.